

Пропозиції Наукового комітету щодо ключових положень реформування наукової сфери

5.11.2019

Засідання НРПРНТ

Стан науки в Україні - критичний

- наукоємність ВВП (0.16-0.23% у 2017 р.) ~0.1 середньої в ЄС
- витрати на 1 науковця 8.8 k\$/рік (24% Румунії, 14% Польщі, 5% ЄС)
- найнижча в Європі частка дослідників (0.39% зайнятого населення)
- низька зарплата науковців, низький соціальний престиж
- критично застарілий парк обладнання
- низький рівень “вбудованості” у світові наукові процеси
- brain drain: талановита молодь їде на ранніх стадіях освіти
- неефективність системи управління наукою, використання коштів
- розрив зв’язків науки і промисловості: низький “іноваційний вихід”
- підміна науки її імітацією

Звіти ГРК (листопад 2018)

27 ГРК, що здійснюють/замовляють наукову діяльність

Виявлені проблеми:

- *формальність звітів, відсутність KPI*
- *низька присутність наукової продукції в світовому дослідницькому просторі*
- *надмірна кількість ГРК, низька ефективність управління*
- *ізолюваність галузевої науки, розподіл фінансування на основі внутрішніх процедур без незалежної експертизи*

• низька присутність наукової продукції в світовому дослідницькому просторі = майже завжди низька якість

Число публікацій/рік на 1-го наукового працівника

НАН	НАМН	НААН	НАПН	НАПрН	НАМ
1.2	0.5	1.2	3.1	1.2	1.3

Частка публікацій, індексованих WoS /Scopus

НАН	НАМН	НААН	НАПН	НАПрН	НАМ
~22%	~21%	~2.4%	~1.5%	~1%	0%

Мінсоцполітики, Мінмолодьспорт, Мінагро, АМКУ, Держтелерадіо:

- низька наукова складова: радше не наука, а технічне обслуговування

2014-2018 публікації, індексовані Web of Science

	Аграрні науки	Суспільні науки	Економічні науки	Юридичні науки	Міждисциплінарні гуманітарні науки
Україна	159	232	78	35	600
Польща	4948	3477	1226	305	1381

• надмірна кількість ГРК, проблеми управління

НАПН: на 1 академіка/членкора менше 5 наукових працівників
дублювання функцій МОН

НАМН: кошти на наукові дослідження = 9% бюджету

НАПрН: 6 відділень, в яких сумарно 5 інститутів
дублювання функцій Мін'юсту

НАМ: діяльність Президії = 46% коштів на дослідження

НААН: діяльність Президії = 7% коштів на дослідження
господарська діяльність переважає над науковою
(сплачені податки ~ 2.5 бюджетного фінансування)

Мінкультури, Мінрегіонбуд: **ухилилися від звітування**

Частка наукових працівників в загальній кількості

НАН	НАМН	НААН	НАПН	НАПрН	НАМ
~52%	~31%	~51%	~57%	~92%	71%

I: Ефективна мережа наукових установ

- 1) **Незалежний аудит** діяльності національних академій та ЗВО: майно, управління. База даних про обладнання, кадри.
- 2) **Перезапуск атестації** наукових установ / ЗВО з залученням **іноземних експертів** (витрати $\sim 0.05\%$ обсягу фінансування). Оцінювання на рівні **структурних підрозділів** (відділів, лаб.).
- 3) За результатами аудиту/атестації - **реформа системи національних академій і галузевих наукових установ.**
- 4) **Інтеграція освіти і науки:**
посади подвійного підпорядкування (НАН/університет), науково-навчальні центри, дослідницькі університети.

Реформа академій – пропозиції НК

- НАПНУ, НААН, НАПрНУ перетворюються на громадські об'єднання, їхні наукові установи реорганізуються за результатами атестації та аудиту і приєднуються до НАНУ; НАМУ перетворюється та мистецьку/творчу громадську організацію;
- НАМНУ перетворюється за аналогом National Institute of Health - її установи концентруються на проведенні наукових та клінічних досліджень;
- до НАНУ входять лише установи/структурні підрозділи категорій «А» і «Б»; інші протягом певного терміну реорганізуються/приєднуються до галузевих НДІ або профільних ЗВО (за згодою останніх)/ліквідуються;
- створюються умови гнучкого перепідпорядкування підрозділів з метою заснування нових структур, зокрема об'єднання найбільш конкурентних установ і підрозділів у Національні наукові центри, Державні ключові лабораторії, Навчально-наукові центри та Дослідницькі університети;
- займати керівні адміністративні посади у всіх наукових (науково-освітніх) установах, з рівня керівників/заступників керівників інститутів, дозволяється лише до досягнення 70 років

II: Ефективна система фінансування/оцінки

1) Багат шарове фінансування науки:

базове – розподіл за формулою за результатами атестації
конкурсне ініціативне (НФД, інші фонди)
конкурсне тематичне (цільові програми через НФД, ДКЛ, галузеві конкурси)
конкурсне індивідуальне (Національна система дослідників, гранти молоді)

2) Комплексні зміни законодавства (драйвер – Нац. Рада)

дерегуляція, модернізація трудового законодавства і умов оплати праці,
скасування доплат за ступені/звання для не-науковців,
економічні стимули фінансування з небюджетних джерел

3) Впровадження міжнародних стандартів експертизи в наукових конкурсах та атестації установ: трирівнева с-ма прийняття рішень (експерти – панель – ГРК), прозорість, уникнення конфлікту інтересів, залучення іноземних експертів).

4) Створення наукової інформаційної системи: інфо про кожного науковця / підрозділ (публікації, викладання, гранти, керівництво, експертиза, рез-ти атестацій і т.д.). Інструмент прозорого оцінювання науковців/установ.

III: Інтеграція до Європейського Дослідницького Простору

- 1) Приєднання до рамкової програми ЄС з досліджень та інновацій “**Horizon Europe**” у 2020 році
- 2) Нормативна база **для участі України у європейських дослідницьких інфраструктурах:**
прийняття Дорожньої карти приєднання до ЄДП + плану дій;
приєднання до хмари відкритої науки (EOSC);
визначення і приєднання до ключових інфраструктур ERIC;
- 3) **Забезпечення представництва і активної участі України в комітетах і робочих групах ЄДП (делегати + експерти) .**

Ризики затягування приєднання до ЄДП: неможливість доступу українських науковців до центрів колективного користування та інших дослідницьких інфраструктур;

Ріст фінансування R&D: цільові рівні

• 2022: бюджетні + позабюджетні кошти на R&D = мін. 1% ВВП

• бюджетне фінансування, у % ВВП:

2020р. 0.35% ← 0.16%

2021р. 0.50%

2022р. 0.65%

• бюджетне фінансування Національного Фонду Досліджень,
% загального бюджетного фінансування R&D :

2020р. 10% ← 7%

2021р. – 20%

2022р. – 30%

**Реформа позбавлена сенсу, якщо не супроводжуватиметься
одночасним суттєвим підвищенням фінансування R&D**

Дякую за увагу

